

Den åttonde

SUNNE-BYGD

Årsskrift för Sunne Hembygdsförening

1998

Nära ett 1000-tal kontaktkopior är gjorda på glasplåtsamlingen som Foto-Karlsson skänkt Hembygdsföreningen i Sunne. Fotot visar arbetet med identifieringen under ledning av fotograf Leif Nilsson och ordföranden Hugo Jansson.

FÖRORD

Sunne Hembygdsförening har ett rikt kulturarv att vårda och förvalta till kommande generationer. Under de år som gått sedan föreningen bildades 1923 har vi på olika sätt aktivt arbetat för att lyfta fram vår hembygd. Genom allas våra insatser har föreningen blivit vad den är i dag - ett bevis att alla i vår bygd behöver kunskap om det förflutna - om vår historia -

för att möta det moderna samhällets snabba förändringar. Vi hoppas att liksom tidigare år få hjälp av våra medlemmar med idéer och tips i vårt arbete. Tillsammans kan vi hjälpa åt att bevara och levandegöra en del händelser och människor som annars kunde falla i glömska och försvinna.

Ditt medlemskap i föreningen är av största värde. Styrelsen tackar alla som på olika sätt hjälpt oss

i vår verksamhet

Vi ser fram emot 1998 som ett intressant år då vi kan fira 75-årsjubileum.

Med hembygdshälsning

Hugo Jansson
ordf.

Hembygdsföreningens planerade aktiviteter 1998.

Sönd 29 mars kl 15.00 - årsmöte i Hembygdsgården.

Torsd 30 april. Valborgsmässofirande.

Maj - juni till början av aug. Museer och Lantboa hålls öppna 18.00 - 20.00.

19 juni. Midsommarfirande vid Hembygdsgården.

1 - 9 aug. Kulturveckan i Sunne.

3 aug. Dräktparad å Sundsbergs gård.

4 aug. Barnkulturdagen å Hembygdsgården.

Sept. Allting i samarbete med Kultur nämnd och föreningar i kommunen.

Okt. Traditionsenlig grötfest i Hembygdsgården.

Nov. Julmarknad.

Dec. Luciafirande.

I redaktionen:

Hugo Jansson.

Hans Olsson.

Eva Myrdal-Runebjer.

David Myrehed.

Redaktör och ansvarig utgivare:

Hugo Jansson.

Innehållsförteckning.

Sid 2	Förord.
Sid 3	Verksamhetsberättelse för 1997.
Sid 5	Åke Carlvik: Fryksdalsbanan.
Sid 6	Hans Olsson: Ett respektfullt möte - presentation av Albert Gustafsson.
Sid 7	Albert Gustafsson: Den gamla visthusboden.
Sid 8	Anna Svensson: Vilken fågel söker vi?
Sid 9	Lars Wennberg: Presentation av nye hedersmedlemmen Hans Wangsten.
Sid 10	Lars Müller: Bland salta gossar och tatueringar. - Hur man tar bort "ungdomssynder".
Sid 12	Ur Värmlandsfloran I - 96 : Till minne av sunnebördige Bo Jansson.
Sid 14	Ragnar Magnusson: Hånsjö skola och mina relationer till denna inrättning.
Sid 17	Eva Myrdal - Runebjer: Röjningsröseområden i Fryksdalen - Lämningsningar av förhistoriskt jordbruk?
Sid 19 och 24:	Pia Eriksson: Dikter.
Sid 20	Göran Bengtsson: Upptecknade minnen om "Halland".

SUNNE HEMBYGDSFÖRENINGENS VERKSAMHETSBERÄTTELSE

Hembygdens styrelse har bestått av Hugo Jansson, ordf. o. kassör, Ingemar Bredenberg, v.ordf., Kerstin Meric, sekr., David Myrehed, Gunnar Andersson, Leif Nilsson, Ulla Olsson, Karin Olsson, Ingemar Johansson, Henrik Horn af Åminne och Ragnar Ramström till den 14 okt. Styrelsesuppleanter har varit Inga-Britt Karlsson, Lars Müller, Bengt Algotsson och Hans Olsson.

Vaktmästaruppgifterna har våra anställda Hasse Nilsson och Cary Döring klarat.

I samarbete med STF har vandrarhemsverksamheten fungerat hela året och haft 4821 gästnätter. Värdskapet har skötts av Carin Andersson, Carola Magnusson, Britt Bergkvist, Ulla Sjölund, Britt Ahrn, Peter Carlsson och Iris Johansson. Som föreståndare har Ester och Hugo Jansson fungerat.

Vid årets utgång hade föreningen 377 medlemmar.

Aktiviteter under året:

18 febr. Sång- och musikkväll med Sunne Manskör.

20 mars. Trädgårdsdag i samarbete med Fryksdals Hushållningssällskapet. Kursledare - konsulent Per Brunström.

12 april. Öppet hus 10.00 - 17.00 för att visa den färdigställda Stuga I och därmed uppmärksamma vår strävan att höja standarden på vårt vandrarhem. Dagen förgylldes med en konstut-

ställning arrangerad av Hällen Thorell, Göte Vålvik, Lisa Sundelin, Bernt Jansson, Lisbeth Ehrencrona, Rut Emmesjö, Ing-Britt Nilsson och Sven Linnerstorp. Per-Thomas Eriksson svarade för den musikaliska underhållningen. Britt-Marie Insulander, Värmlands Museum och Michael Jerkemark, Länsstyrelsen, berättade och kåserade.

13 april. Årsmöte i föreningen. - Wille Larsson, f.d. Gettjärn, utsågs till hedersledamot. Tage Olsson, Höjen, skänkte en gammal postväska, som han använt i många år.

22 april. Energikväll: Askersbygården - fullsatt lokal. "Tips och orientering om miljömässiga lösningar för villauppvärmning". Medverkande: Byggnadsingenjör Dan Koppfeldt, Karlstad, Gullspång Kraft AB, Miljö- och hälsoskyddschef Anders Olsson, Sunne samt Sotarmästare Mats Olsson, Sunne.

26 april. Värmlands Hembygdsförbunds årsmöte bevisades av två representanter.

30 april. Valborgsmässofirande med sång av Sunne Manskör och tal till våren av Janne Holmqvist. Musik av Sunne Dragspelsklubb. Stort fyrverkeri svarade Eskil Zetterlund för med glans.

7 - 9 juni. Bevistade Ester och Hugo Jansson Sveriges Hembygdsförbunds riksstämma i Kalmar genom egen försorg.

20 juni. Midsommarfirande. Efter att

majstången rests bjöd Bäckalunds Bygdslag på en uppskattad dansuppvisning ackompanjerade av Christina Henriksson, Stig Hallgren och Hans van de Laak. Därefter sjöng Sunne Manskör. Dans - lekledare för dagen var Marita Tagesson, som på ett medryckande sätt lockade upp gamla som unga att dansa runt majstången till musik av Torsten Holmblad. Vädrets makter var nådiga och mycket folk deltog i festen.

9 juli. STF:s regionansvarige för vandrarhem Ingemar Karlsson besökte Sunne. Styrelsen deltog i överläggning om vandrarhemsrörelsen.

16 juli. Skänktes oss museala snickar- och skomakarverktyg från Helge Olssons dödsbo i Bäckalund.

20 juli. Vivan Jansson och Sigge Lidmalm monterade upp ett elegant scendraperi, som de skänkt oss.

23 juli. Den år 1996 ur sjön Fryken bärgade båten Freja gjorde sin premiärtur i Sunnesundet. Ester och Hugo Jansson bjöds med på färden.

5 aug. Anordnades Barnkulturdagen som är ett inslag i Kulturveckan med stor uppslutning av ledare och barn från församlingens och kommunens dagis och förskolor. Alla barn deltog aktivt i de verksamheter som arrangerades.

27 aug. Hembygdsföreningen bjöd på bussresa och en enklare måltid då Frimurarlogen i Karlstad besöktes och presenterades av f.d. sunnebon Bernhard Nilsson. Dessutom besågs nya Museet som är under byggnad. - 58 personer deltog i resan.

10 sept. Inbjöds de nyanställda kommunala tjänstemännen Peter Karlsson och Niklas Lund-

berg att i samband med frukost bli informerade om vår verksamhet.

2 okt. Besöktes Värmlands Hembygdsförbunds regionkonferens å Kollsberg i Torsby av fem personer från vår förening.

17 okt. Vävgruppen började sitt traditionella arbete med en trasmatta till julletteriet.

23 okt. Hagfors järnvägsmuseum besågs efter inuit av Ritva Herjulfsdottir - Andersson vid museet i Filipstad.

28 okt. Började datorteket sin föremålsregistrering för att så småningom via programmet "Sofie" läggas in på data. Ledare är Laurence Autard de Bragard.

5 nov. Våra damer genomförde sin sedvanliga ljusstöpning och våfflor gräddades och bjöds på mest hela dagen till anställda, medarbetare och besökare.

6 dec. Julmarknad - stort deltagande från bygdens hantverkare - livlig kommers.

13 dec. Luciafirande i Sunne kyrka. Kommunchef Peter Karlsson höll Lucia-talet och krönte Lucian Lena Schullström, som därefter i hästanspänd vagn åkte i kortege genom tätorten till Hembygdsgården. Där bjöds på kaffe till musik av Sunne Dragspelsklubb.

Ett varmt tack till alla som skänkt föremål till våra samlingar eller på annat sätt berikat oss med varjehanda. Men först och sist ett stort tack till alla som känner och har ansvar för Hembygdsgården, som kokar kaffe, bakar, pysslar med blommor och blomrabatter,klär midsommarstången, ja listan kan bli mycket längre. Tack.

Styrelsen / Hugo Jansson

Välkomna till

HEMBYGDSFÖRENINGENS ÅRSMÖTE

sönd 29 mars kl 15.00

FRYKSDALSBANAN

Kommunkommittén för fryksdalsbanan sammanträder i Torsby 1968 med Åke Carlvik som ordförande.

Det är något speciellt med järnvägen mellan Kil och Torsby och det är många som haft intresse och engagemang för denna bandel.

Under 1997 har det utgivits en bok av Svante Forsaeus, Säffle, i Svenska Järnvägs-klubbens skriftserie nr 65, som på ett mycket intressant sätt tecknar Fryksdalsbanans historia. Boken som är rikt illustrerad med fotografier är mycket läsvärd, även av den som inte tillhör gruppen "järnvägsfantaster".

Det ägnas en ingående redogörelse för tillkomsten av banan, hur det redan 1896 på en kommunalstämma i Sunne, beslutades undersöka intresset för en järnväg genom Fryksdalen.

Under de följande åren gjordes kostnadsberäkningar och diskuterades alternativa sträckningar.

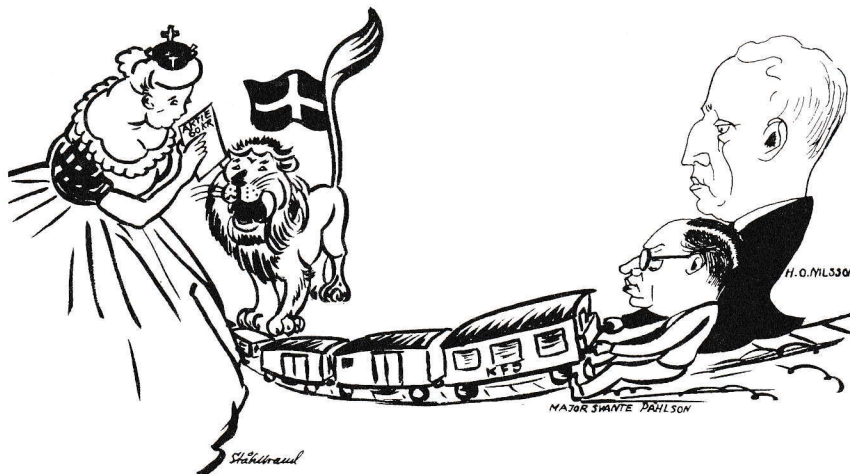
Det är intressant att ta del av de olika förslagen och även kunna se vilken betydelse det har haft för utvecklingen i de bygder där järnvägen drogs fram, jämfört med alternativen. Samma sak kan man även se i andra delar av Sverige där järnväg inneburit en positiv utveckling. Man kan ju bara spekulera i hur det blivit om man fullföljt planerna på en fortsättning av Fryksdalsbanan, norrut till Dalarna.

I boken, som kort och gott fått namnet "Fryksdalsbanan", kan man sedan följa alla förberedelserna innan det kunde presenteras förslag till bildandet av ett aktiebolag. Ganska stor enighet rådde bland kommunerna i Fryksdalen att de var villiga att teckna andelar. Konstituerande stämma kunde hållas i Kil den 28 januari 1909. Det finns i boken uppgifter om vilka som tecknade sig för aktier och hur mycket som satsades.

Mycket intressant skildras byggnationen som tog hela 4 år, bl a. finns också med den händelse, som låg till grund för det spel som framfördes på hembygdsföreningens gamla tingshus "Skottdramat på Fryksågen"

Forsaeus har också utförligt berättat om utvecklingen av banan och allt som gjorts för att bevara och förhindra en nedläggning av trafiken. Förhoppningen är nu att Värmlandstrafik som nu ansvarar för persontrafiken, även i fortsättningen skall satsa på "Sveriges vackraste järnväg". En läsning av boken "Fryksdalsbanan" kan varmt rekommenderas, den finns att köpa, bl.a. hos Fernlöfs pappershandel i Sunne.

Åke Carlvik

Inför förstatligandet 1948 kämpade Kil-Fryksdalens Järnvägs AB, genom Svante Pålsson, Rottneros och H-O Nilsson, Sunne, för att få bättre betalt för aktierna. Det blev 100 kr i stället för bjudna 60 kr för 200-kronorsaktierna. Teckning för Fryksdals-Bygden av Hilding Ståhlbrand.

Ett respektfullt möte

Att ingå i Sunne-Bygdas redaktionskommitté är en intressant uppgift. Om man som jag inte är någon minnesgod berättare kan man ju ta kontakt med andra som är det. Utöver Ragnar Magnusson - som även i år ställer upp med en liten berättelse tar jag kontakt med Albert Gustafsson.

Albert - numera 87-årig pensionerad rektor känner de flesta till genom artikelserien "Sunnes Historia" i Fryksdals-Bygden för en tid sedan. Denna faktsäckade serie i 34 avsnitt baserad på 200 tätskrivna A4-sidor om Sunne från historisk tid fram till våra dagar följdes av många med stort intresse. Vi väntar med stort intresse på seriens utgivning i bokform.

Per telefon lovar Albert att försöka skriva ihop någon liten berättelse som han med blygsam tveksamhet bedömer som lämplig för Sunne-Bygda.

Efter några dagar ringer Albert upp och talar om att han har skrivit ner några rader som jag är välkommen att hämta. Jag ger mig genast av till Alberts centralt belägna bostad. På vägen dit åker jag genom ett Sunne som fått sitt första snötäcke för säsongen. Denna första snö som gör att man upplever vinterstämningen så där intensivt. Onekligen känner jag en viss spänning inför mötet. Jag har en naturlig respekt för äldre människor. Vidare tillhör jag den generation som under skolgången hade respekt för lärare i allmänhet och rektorer i synnerhet. Att Albert dessutom besitter en gedigen kunskap om hembygdens historia förstärker ytterligare min vördnad.

Inför Alberts ödmjukhet släpper min nervositet när han med ett vänligt "stig in" ber mig komma in i bostaden. En modern lägenhet så centralt det kan bli i Sunne. Albert hälsar med ena handen stadigt stödd på en promenadkäpp. Som han själv beskriver sin hälsa så vill benen inte hänga med längre. Men med huvudet är det bara bra.

Vi slår oss ned vid köksbordet och jag läser som hastigast igenom det han skrivit. Jag bedömer berättelsen "Den gamla visthusboden" som just ett sådant bidrag vi vill ha till Sunne-Bygda.

Så ställer jag frågan som många sunnebor ställer sig. När kommer berättelsen om Sunnes Historia i bokform? Albert berättar att materialet bearbetas vid datorteket där Yvonne Winberg skriver in på diskett. Efter detta arbete borde allting flyta så att boken kommer ut under 1998.

Vad är det då som drivit Albert att göra ett sådant mastodontarbete som det borde ha varit att skriva ner en så bred och faktsäckad berättelse?

Albert svarar att det naturligtvis är ett djupt hembygdsintresse, men att den som egentligen fick igång det hela från början var förre skoldirektören Lennart Edberg. Han tyckte att det var bedrövligt att Sunne inte har en samlad dokumentation över sin historia. Det var väl så det hela startade.

Vilka källor har han då använt sig av? - En mängd källor. Bl.a. gamla upplagor av Fryksdals-Bygden och Sunnetidningen. Gamla tidskrifter m.m. på hembygdsgården. Gamla protokoll. Värmland förr och nu samt en mängd andra material som finns på biblioteket. Allt detta kombinerat med ett gott minne och som Albert säger, jag har ju haft förmånen att få leva så länge och fått vara med på den gamla goda tiden.

Från Sunne Hembygdsförenings sida är vi djupt tacksamma för det arbete som Albert har gjort kring sammanställningen av Sunnes historia och ser fram emot bokens utgivning. En bok som ju rimligtvis borde bli efterfrågad av nuvarande sunnebor och de utflyttade.

Redaktionskommitté'n tackar också Albert för det följande bidraget om Visthusboden som fanns i grannstugan där han föddes i Gräsmark.

Hans Olsson

DEN GAMLA VISTHUSBODEN

Albert Gustafsson

Gården var gammal. Den fanns med redan på 1503 års skattelängd. Men visthusboden såg ut att vara ännu äldre. Det kanske berodde på att både gård och uthus hade byggts om flera gånger medan visthusbodens bastanta stockväggar hade stått emot det mesta. Många vintrars isiga vindar hade drivit snö mot dess väggar. Många sommars sol hade stekt de tjocka väggarna. Ingen hade tänkt på att även visthusboden bort få lite rödfärg, när manbyggnad och de andra husen fick sin del.

På ytterväggarna hade man ordnat plats för några metspön. Det var björksly, som bar-kats under savtiden och som med tiden fått samma gråa färg som väggarna.

Under visthusboden fanns det plats för både skottkärra och vedkälke under respektive sommar och vinter.

Men vi går in i boden. Först kommer vi in i en svale. Där till vänster har handkvarnen sin plats, ett minne från den tid då det ännu inte fanns en vattendriven skvaltkvarn i byn. Men handkvarnen användes länge för vissa ändamål. På den malde man maltet, som det

skulle bli svagdricka av. Det gjordes alltid svagdricka till jul men också till andtiderna under sommaren. När man bärgade hö och när man skördade säden var det skönt att ha med sig en kopparflaska med svagdricka att släcka sin törst med.

Många år slog spannmålsskörden fel. Då hade man inte råd att bereda malt. Då tog man till enbär, torkade dem och malde dem på handkvarnen. Fanns det inte enbär heller nöjde man sig med enris.

Ovanför kvarnen hängde det fågelvingar på piggar i väggen. De användes att borsta av kvarnbordet med.

En del objudna gäster hade också ärende till kvarnen. Därför stod det en stor råttfälla under handkvarnen. Den hade en falllucka, som föll ner när någon rörde vid betet. Då kom husfar själv, tog råttfällan med dess innehåll och bar den till bäcken och dränkte råttan.

På andra sidan ingången hängde några fisknät. De hade flöten av näver, som värmts så den rullat ihop sig och sänken av järnbitar. Där hängde också en gammal ryssja.

På ytterväggen hängde några trygor eller snöskor. En tunna som det varit rödfärg i, stod i ett hörn. Det fanns fortfarande lite rödfärg kvar på botten.

Bottenvåningen i visthusboden var delad i två rum. I rummet till vänster stod den stora fläsktinan. Varje höst slaktade man en gris som var minst ett år gammal. Den saltades ner i den stora fläsktinan. Där stod också spannar med saltat fårkött, en annan med saltat kalvkött. I taket hängde rökta korvar och rökt kött av flera slag. I ett hörn stod hackhon. I den hackades allt kött som det skulle bli korv av. På pluggar i väggen hade man hängt upp kötthackorna. Sådana hjälpmedel

som köttkvarnar var okänt. Men så fanns också en spann, i vilken man samlat all talg. Av den skulle stöpas ljus för lyktorna man måste använda i ladugård och stall men även om man hade ärende till visthusboden, eftersom den helt saknade fönster.

I det andra rummet fanns mjölförrådet. Det förvarades i en mjölkark. I ett hörn stod baktråget. I taket var det uppsatt stänger. På det hängdes det nybakade brödet upp och fick torka.

En trappa ledde upp till andra våningen. Där fanns bingar för havren som man höll på att tröska hela hösten. Rågen breddes ut på golvet. Den var mera svårtorkad. Så fanns också en bing för ärtor.

Frampå våren, då största delen av spannmålen gått åt, brukade gårdens ungdom använda loftet till sin sovplats.

Taket på visthusboden var till en början näver och torv. Längre fram kom man på idén att spänta takspån. Då använde man en bandkniv med handtag i båda ändar. Takspånen späntade man av furustockar. Det var ett arbete för de långa, mörka vinterkvällarna vid skenet från brasan i den öppna spisen.

Nu har den gamla gården sedan 70 år tillbaka bytt ägare. Den nye ägaren rev visthusboden. När han fått bort takspånen fanns inte en spik i hela huset.

VILKEN FÅGEL SÖKER VI ?

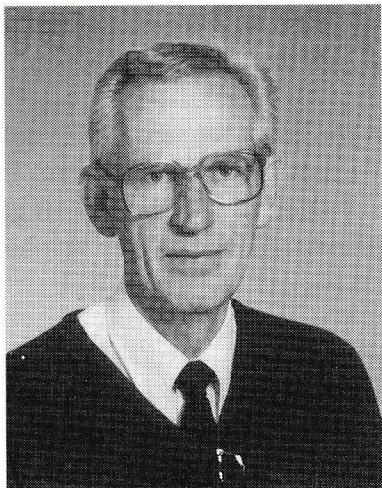
Vår kluriga hembygdsvän Anna Svensson har lämnat det här bidraget.

Du placerar fågelns nummer på lämplig plats i högra spalten

1	Fågeln i kaffet.	Tärna
2	Kommunistisk stängningsanordning.	Blåmes
3	Moderat fegis.	Korpen
4	Juristman.	Koltrast
5	Andraplacerad brudnäbb.	Gröngöling
6	Motionsförbund.	Rödstjärt
7	Efter Vätternrunda.	Svala
8	Samiskt plagg i vila.	Knipa
9	Serveras vita viner.	Gök
10	Bör man enligt Susanne i TV.	Rödhake
11	Nybörjare.	Domherre

HANS WANGSTEN

utsedd till hedersmedlem i Sonne Hembygdsförening

Hans Wangsten har alltsedan han flyttade till Sonne varit mycket kulturellt intresserad och aktiv i kulturlivet. Under 1970- och 80-talen var han ledamot av kulturnämnden i Sonne. Under sex år var han dess ordförande.

Under hela 1970-talet var han styrelseledamot i Sonne Hembygdsförening, där han lagt ned ett värdefullt arbete. Under festveckan "Evi Gläja" som arrangerades ett antal år i början på 1970-talet deltog han mycket aktivt i uppbyggnaden och genomförandet vad gäller hembygdsföreningens medverkan. Vid den efterföljande hembygdsfesten "Senna For" under senare delen av 1970-talet var hans insatser av

avgörande betydelse. Vid olika hembygdsarrangemang samt vid praktiskt arbete, t.ex. byggnadsarbete, har han alltid ställt upp beredvilligt.

En av de allra största insatserna i Sonne Hembygdsförenings historia gjorde Hans Wangsten då han tog initiativ till boken "Båtar på Fryken". Han samlade medarbetare till den kraftansträngning som behövdes för att den vackra och värdefulla boken kunde färdigställas med Sonne Hembygdsförening som utgivare. Han var bokens förläggare och Erling Ärlingsson samt Ingvar Svensson dess illustratör respektive författare. Boken kom ut 1979 och har givit föreningen både gott renommé och ekonomiskt tillskott.

Även Hans Wangstens insatser för att till hembygdsföreningen rädda Annefors skola var mycket värdefullt. Han lyckades ändra ett politiskt beslut och få kommunen att skänka byggnaden till föreningen. Annefors skola ingår nu som en omistlig del av föreningens byggnadsbestånd.

På styrelsens uppdrag

Lars Wennberg
f.d.ordförande

*Du glömmet väl inte årsmötet
söndagen den 29 mars kl 15.00*

?!

Bland salta gossar och tatueringar. -Hur man tar bort "ungdomssynder".

Min far - som var läkare - berättade en gång för mig att det under hans skoltid i Gävle på 30- talet bodde i Lervik strax intill Fredriksskans vid hamnen, en yrkesverksam tatueringare vid namn Charlie Nilsson.

Om denne berättades, att han själv var tatueringad över hela kroppen utom i ansiktet. Pappas sagesman, en gammal sjöman, berättade att han på ryggen över axelbladen hade två tigerhuvuden som gapade när han ryckte på axlarna. Min fars intresse för tatueringar väcktes ytterligare, när en skolkamrat efter ett dåligt slutbetyg på vårterminen sändes till sjöss under sommaren för att bland annat "lära sig veta hut". När han återkom till höstterminen, efter tre månaders segling som obefaren jungman, uppvisade han en vacker naken kvinnofigur på vänster överarm. Upptäckten gjordes, när hans mamma efter pojkens avmönstring satte honom i badkaret och personligen skulle skrubba honom ren. Vederbörande hade därefter en ordinarie befattning inom Tullverket.

När jag var sjömanspräst i Japan var det en gång en dansk motorman som i berusat tillstånd på en sjömansbar i China-Town i Jokohama drog ner byxorna och visade hur två smådjävlar skyfflade in kol i "häcken".

I Japan är det förbjudet att visa tatueringar offentligt, till exempel på badstranden. En del japanska kvinnor har också tatueringar som visar sig först när kroppen blir "upphetad" eller till exempel vid ett bastubad.

Många brukar tala om sina tatueringar som "ungdomssynder". Det kan inte hjälpas att man fångas i ett visst klasstänkande. Till den första klassen räknar jag sjöfolk, vars tatueringar som regel är fint utförda om även mången gång ekivoka. Till den andra klassen räknas tatueringar vanligen gjorda under militärtjänst - dock ej inom flottan. Innehavarna är folk som aldrig seglat. Här blir det ibland tal om borttagande, vilket stöter på svårigheter, till exempel om man är tatueringad med Stora Riksvapnet på bröstet. Till den tredje klassen hänförs tatueringar hos ungdom i form av valhända försök såsom luffarmärken, politiska emblem och dylikt.

Dessa reflektioner är gjorda med anledning av en medicinsk artikel i den amerikanska läkartidskriften JAMA, 11 februari 1974. För en tid sedan hittade jag nämligen denna artikel och en del annat material i min fars efterlämnade bibliotek.

En plastikkirurg, dr. Gary H. Manchester i San Diego (känt för övrigt som flottbas!) i Californien, har använt en metod kallad salabration, skrapning med salt (av lat. sal = salt och abrasio = skrapning) för borttagande av tatueringar. Principen är först beskriven av Aetios på 600-talet. A.D. (Aetios från Amida, vid floden Tigris, var läkare hos den byzantinske kejsaren Justinianus I. Han var känd bland annat för sina plåster och salvor, vilka förlänades extra styrka, när han vid applicerandet uttalade: "Abrahams, Isaacs och Jacobs Gud give detta kraft")

Tillvägagångssättet är ganska enkelt. Det tatuerade området rakas och tvättas med alkohol, varefter man infiltrerar med ett lokalbedövningsmedel. Med en polerskiva av filt, monterad på en liten elektrisk motor, borttages sedan det överliggande hornlagret på huden. Sedan pålägges en steril gaskompress, som doppats i fysiologisk koksaltlösning.

Ytterligare 3 - 4 minuters skrapning med filtskivan ger en djup röd färg åt det behandlade området. Därefter pålägges ett sterilt förband och för att förhindra infektion ges en antibiotikakur i 10 dagar. På tredje dagen antar det behandlade området ett läderartat utseende. Efter 10-15 dagar börjar skorpan lossna från underlaget. På detta stadium har 50 - 75 procent av tatueringspigmentet försvunnit och resten brukar försvinna om man hindrar såret att torka ut.

Hela behandlingen tar sex veckor med byte av bandage minst en gång per dag. Dr. Manchester har med denna metod tagit bort 37 tatueringar hos 28 patienter. Under behandlingen får det aktuella området inte utsättas för solljus. I de fall där resultatet inte varit till fyllest kan man upprepa behandlingen.

Ett gott resultat räddar patienten från två ärrbildningar: den ena om man som tidigare

skär bort området för tatueringen; den andra det ställe där man söker sig ett hudtransplantat.

Det är inte känt hur saltet verkar. Ett antagande är att saltskrapandet ger en inflammatorisk reaktion i huden, varvid tatueringspigmentet förs bort via lymfkärssystemet. En annan förklaring är den, att kroppens försvarsmekanismer i form av de vita blodkropparna - fagocyterna - laddas med pigmentet, migrerar mot sårytan och försvinner i samband med de dagliga omläggningarna.

Det bästa kosmetiska resultatet erhöles vid de tatueringar, som endast behövde en behandlingskur, framhåller dr. Manchester, som också betonar att denna behandling inte är någon slags gör-det-självmotod.

Det hade varit stimulerande att som läkare forska vidare i detta. Jag har alltid haft en önskan att vara både läkare och präst. Tyvärr hade jag inte tillräckligt läshuvud att studera medicin. Och dessutom ville ju Han därovan framförallt något annat. Jag får nöja mig med att själv vara "ägare" till en vacker tatuering, utförd en gång på 80-talet i Hong Kong. Var den sitter och hur den ser ut behåller jag för mig själv!

Lars Müller.

Litt.: Garrison, Fielding H.: An Introduction to The History of Medicine. 4 th Ed. 1960, p.123.

Editorial: Ancient rub-it-with-salt technique removes tattoo. JAMA, Febr. 11, 1974. Vol.227, nr 6, pp. 606-7.

Till minne av sunnebördige

BO JANSSON

Ur Värmlandsfloran I -96 - medlemsblad för Värmlands Botaniska Förening - vill vi återge vad kolleger och vänner nedtecknat om Bo Janssons sällsynta begåvning och intresse inom området lavar-svampar och blommor.

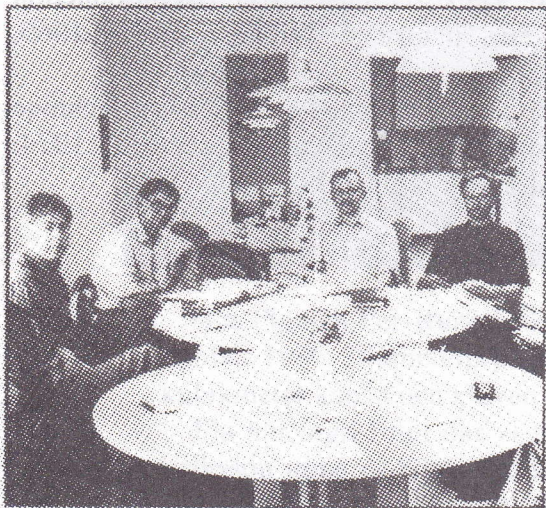
12 februari 1941 - 23 juli 1995.

Bo Jansson växte upp i Sunne där han gick ut realskolan. Vid Älvkulllegymnasiets tekniska linje i Karlstad tog han studentexamen 1961. Efter militärtjänst vid A9 anställdes han den 1 april 1962 vid Zackrisdalsverken / FFV för kvalitetssäkring av grovkalibrig ammunition. Då arbetsplatsen flyttades från Karlstad till Bofors i Karlskoga hade Bo omvärderat sitt liv och sade upp sig till den sista maj 1994.

Bo odlade sitt botaniska intresse redan under skolåren, det förstärktes under familjens årliga resa mot Norge och komplet-

terades senare genom botaniska exkursioner till Asien och södra Europa. Det gav honom breda och djupa kunskaper. Bo var den som skrev gruppens reserapporter. Vid sidan av egen *mykologisk forskning* och sedan länge ideellt arbete med *kärlväxtinventering* blev han under 90 - talet flitigt anlitad av länsstyrelsen för *naturvårdsinventeringar*, av skogsvårdsstyrelsen för *utbildning* av dess personal i ämnet *hotade arter i skyddsvärda skogsmiljöer* samt som *artspecialist* av skolor med skog och natur på schemat.

Allmänheten lärde känna Bo Jansson sist genom löpsedelaviserad artikel i NWT den

Steget Före-gruppen samlades i Skogsvårdsstyrelsens lokaler, Karlstad, den 4 maj 1995 - det var sista gången med Bo i centrum. På bilden syns från vänster: Björn Owe-Larsson läkare och "lichenolog", Bo Jansson ingenjör och "mykolog", Björn Ekenroth ornitolog och "biolog" på Skogsvårdsstyrelsen samt Johan Bohlin biolog, länsstyrelsens naturvårdsenhet. Utanför bild: Peter Andersson, Pontus Edqvist, Roger Gran, Per-Åke Lonnfors, Fredrik Wilde och Hugo Wolff.

12 juli 1995 då vägverkets rikstäckande *Projekt artrika vägkanter* populärt redovisades i text och vackra färgbilder. Arbetet åt Vägverket blev Bos sista och han genomförde uppgiften ytterst förtjänstfullt (som alltid) trots kännbar ohälsa. Den sista arbetsdagen gjorde han på Vägverket den 13 juli.

Bo var med om att starta *Karlstads Mykologiska Förening* (KMF) i början av 80-talet. 10 år senare var han med om att bilda en *Steget-före*-grupp i Värmland för inventering och skydd av hotade skogsmiljöer. I gruppens skrift *Erioderma* var han en självklar centralfigur. Han var vidare primus motor i *Värmlands Botaniska Förening* och det var här som jag lärde känna Bo som en ytterst värdefull medarbetare och efter hand även nära vän. I allt han företog sig var han saklig, analytisk, systematisk, noggrann och produktiv.

Bo var som ung tystlåten och närmast inbunden, vilket enligt uppgift förändrades något vid 80-talets mitt. Bo var också förtegen om sig själv och sin egen betydelse. Det är därför angeläget att nämna att han var Värmlands främste kännare av sällsynta *vedsvampar* och en av landets främsta forskare på *trådsquivlingar*. Han upptäckte flera för landet nya arter.

Vid sin sida hade Bo sedan mitten av 80-talet Åsa Lindqvist med dotter Sara. I samband med botaniska spörsmål fick jag glädjen att gästa dem på Brittmässgatan 8 i Karlstad. Bo ville att vår förening efter hans död skulle ta hand om hans kärlväxtherbarium och en del botanisk litteratur. Vi tackar Åsa varmt för överlämnandet. Svampherbariet har tagits omhand av Björn Owe-Larsson för vidare befordran till Uppsala universitet.

Bo var en utomordentligt trofast vän - inte i den lite lättare betydelsen av kompis utan mer som själslig anförvant. Bo var styrelseledamot i vår förening och, inom ramen för Systemgruppen, med om att utarbeta riktlinjerna för Projekt Värmlands Flora. Det han skrev förde det botaniska arbetet framåt och då han yttrade sig hade innehållet tyngd. Om ingen annan gjorde vad som behövde göras gjorde han det själv och resultatet var alltid gott. Våra läsare känner Bo. Många

fick också förmånen att fundera över hans fina humor under botaniklägren och vid otaliga exkursioner i skog och mark. Uppdragsgivarna vittnar om att han lätt smälte in bland de anställda och om hans stora ödmjukhet (Göran Klintefors, Vägverket).

Särskilt en gång om året, i slåttertids, avvek Bo till torpet Falla en knapp mil öster om Sunne där familjen sedan 1965 haft en fastighet med 8 ha skog och 4 ha åker/äng. Där samlades familjen i månadsskiftet juli-augusti för att slå backarna med slätterbalk på vissa ställen och med lie på mera känsliga. Slåttern gjorde Bo till en botanisk angelägenhet och vi har i Värmlandsfloran tidigare läst om att dessa ängar innehåller flera arter orkidéer och hela fyra låsbräkenarter - mer än vad som finns dokumenterat på något annat ställe i Värmland! Enligt fadern, Valter, hade Bo den vassaste lien och den vassaste tekniken.

I februari 1996 hade jag förmånen att få besöka Falla tillsammans med Bos far. Vinterståndare och pinnar stack här och var upp ur snön utvisande var Bo hade sina växter. Falla (strax nedom Botten) är ett vackert inrett torp där familjen lagt ned stort arbete. Männen i familjen, förutom fadern och Bo även den 5 år yngre brodern Sture, har restaurerat och byggt. Mor Ester (död 1988) har bl.a. målat dörrar och väggfält. Intill torpstugan har ett herbre iordningställts. Nedläggningen av vattenledning ledde till att en hel mängd sten kom i dagen. De ordnades till en stenmur intill stigen. Falla var en del av Bo och Bo är en stor del av Falla.

Bos inventeringar av nyckelbiotoper, naturskogar, fält och vägkanter över hela landskapet ligger till grund för fortsatta naturvårdsinsatser. I Värmland har Bo gett den biologiska mångfalden ett rikare ansikte. Låt oss tacka genom att förvalta arvet.

Vi var några som fick den enorma förmånen att arbeta nära Bo och också räkna honom till våra vänner. Den stora saknaden är tung men minnet av all gemenskap i skog och mark är en källa till inspiration och glädje som vi kommer att bära med oss genom livet!

HÅNSJÖ SKOLA OCH MINA RELATIONER TILL DENNA INRÄTTNING

Minnesbilder av Ragnar Magnusson

Min lärare från skoltiden, Martin Sundholm, berättade i somras för mig om sin långa lärargärning, en skildring som bl.a räckte till en helsida i Fryksdals - Bygden. Mycket material blev över, främst då minnesbilder från mina egna upplevelser.

Från småskolan finns två olikartade händelser i minnet. Den positiva var att jag för första och enda gången i mitt liv fick en bokpremie. Vad mallig jag var. Lärarinnan hette Selma Widèn och bodde i grannstugan. Jag hoppas att hon inte var påverkad av detta förhållande. Den andra händelsen var väldigt pinsam. När vi "tog tag" som det hette rev jag sönder skjortan för en förstaklassare. Storgråt och bestraffning. Med Selma som övervakare fick jag försöka tråckla ihop skjortan på rasten med storskolorongera begäpande mig utanför fönstret. "Ska du bli sömmerska", retades de på rasterna och det var först sedan jag träffat en av plågoandarna med en hård isboll i nacken som jag mentalt repade mig.

300-årsminnet av slaget vid Lytzen firades och jag avundades storskolorpojkar som fick hålla ut flaggan då den hissades. Vad storskolläraren Højde sa i sitt tal minns jag inte och antagligen sjöng vi "Du gamla du fria". Men högtidligt var det och jag drömde om en flaggstång. Den drömmen har ännu inte gått i uppfyllelse!

Något av den gamla kulturen levde fortfarande kvar och det var inte ovanligt att man såg äldre folk uppifrån skogarna komma traskande med näverkontar på ryggen för att handla i Hånsjöboa, som låg granne med skolan. De var annorlunda i klädseln och präglade av vildmarkens karghet. De var förnöjsamma i ögonen, detta var deras avkoppling från den grå vardagen och kanske de sålt en smörslaga eller äggpåse och kramade slantarna i näsduken. Biltrafiken var gles, postbilen minns jag som en fyrkantig låda med träckerhjul, var det en Volvo tro? Massabilar, som stånkade förbi, saknade kranar vilket gjorde lastningen slit-sam.

Skollokaler värmdes upp med stora gjutjärnskaminer så vi frös inte även om det var kallt på morgonen. Längsta skolvägen hade tvillingarna Karl och Edit i Nykast, som hade sju kilometer att traska från hemmet uppemot Västerrottna. Om också snön vräkte ner kom de i tid och aldrig klagade de.

I tredje klass fick jag lära mig hyvla. Slöjden var himla rolig ända tills lärare Sundholm förstörde nöjet och begärde att bräderna skulle hyvlas "i vinkel". Sen var det inte lika roligt. Vi tyckte nog att Sundholm var lite petnoga. Han kunde allting förstås. En överdängare på slöjd, sång och orgelspel, trädgårdsskötsel, ja allting. När han kom trampande på sin cykel nynnade han alltid till de brummande ballongdäcken.

Skolbänkarna satt vi två i varje och de hade en lös överdel man drog åt sig och som dolde skrivdon och bläckhorn. Var finns det en sådan bänk nu?

Jag tog mig till storskolan utan kvarsittningar. Højde hade efterträtts av Sundholm, vilken på så vis kom att sätta sin prägel på hela vår skolgång. Mitt angenämaste minne är hur jag snuvade honom på femtio öre. Detta hände sig då han hade ritat en kamel på svarta tavlan och gav följande löfte:

- Den som kan säga vad det här är för djur ska få femti öre!

Samtliga händer åkte i luften och allteftersom de fick svara var samtliga eniga: - En kamel! Jag satt på slutet och det gick plötsligt upp för mig att var detta rätta svaret skulle Sundholm bli ruinerad. Jag fann det osannolikt att han skulle riskera en förmögenhet och särskilt inte med ett förnöjsamt leende på läpparna varför jag frenetiskt började rota i mina tröga hjärnvindlingar. Som siste man räckte jag upp handen:

- Dromedar! högg jag till med och med en djup suck utplånades leendet. Och jag var femti öre rikare!

Utedassen var ett känsligt kapitel. Flickornas och pojkarnas inrättningar var skilda med en kvistig panelvägg. Generationers

fingerfärdighet hade lösgjort kvistarna vilka kunde lyftas ur av nyfikna. Under Højdes tid hade några flickor beklagat sig och utpekade en yngling som skulle ha kikat på dem. Denne påstod helt fräckt att det var flickorna som använt samma titthål och gjort honom väldigt generad. Det blev aldrig klarlagt vilken sida som var den skyldiga. Under min tid hände det att flickorna hängde upp tidningar för kvisthålen på sin sida för att få vara ostörda. Det sas så i alla fall. Vad vet jag?

En vinter spelade vi bandy mot Rottneros skola vars spelare dök upp på Hånsjön med moderna bandyrör och köpklubb och såg nedlåtande på oss som använde tillyxade träböjar och vanliga remskridskor. Nu skulle "bonnongera" få sig en omgång. Per-Ors-torpets snäva budget tillät inga skridskoinköp varför jag placerades i målet, en uppgift som ingen annan ville ha. Jag fann det bäst att ligga raklång i målet, dels av medfödd bekvämlighet och dels då jag upptäckt att ingen kunde skjuta höjdbollar. Rottnerosdominansen var total men många anfall strandade på Hugo när Skomakerns väldiga rotbøj och de skott som lossades fastnade någonstans på min utsträckta lekam. Resultatet blev 0 - 0 och vår skadeglädje var stor.

På hösten var det skoltävlingar på katorget i Sunne. Vi Hånsjöonger sågs som lite efterblivna då vi inte ens ägde tävlingsdräkter utan deltog med upprullade byxben eller kjolarna invikta under kalsongbenen. Trots denna primitivitet vet jag att Margit ve Vägen under vårt jubel vann längdhoppet och likaså triumferade Gunnar ve Bäckén vid bollkast. Jag var anmäld på 60 meter och minns att de fyra banorna var åtskilda med mattvarp. Liggande start, hiit, semifinal, obegripliga uttryck surrade omkring mig och förvirrad trummade jag i mål i första "hiitet" och när jag sen också travat genom "semifinalen" antog jag att det var slut och förbrukade mitt sparkapital på en glass. Helt plötsligt ropades jag upp för final. Jag satte glassen i vrångstrupen och linkade in på en solklar jumboplats.

Före jul badade vi bastu vid Rottneros.

Jag minns inte om vi badade åtskilda, pojkar och flickor men det gjorde vi nog. Annars hade jag kommit ihåg det! Det var skamligt att komma dit lortig varför det blev en tvagning hemma först! Det kändes genant att helt naken bli skrubbad av en frodig och skrattande baderska, även om bastun var en skön upplevelse.

På sommarloven brukade min bror Sven hjälpa Sundholm i trädgården. När Sven slutat skolan ärvde jag denna befattning och bar mig oftast bakvänt åt. Det bästa med uppdraget var maten. Gunborg, eller fru Sunnhölm, som vi sa, utsåg mig som objekt för sina matexperiment. Gott var det och avvek betydligt från Per-Ors-torpets mat-sedel. En dag cyklade Sundholm på en kurs och beordrade mig att vattna i trädgården. Det fanns ingen slang utan jag fyllde en kanna ur kranen vid gårdskällan. Vattnet kom från en stor källreservoar uppe vid Åslöcka vilken höll hela Hånsjöbyn med vatten. Medan kannan fylldes fingrade jag av nyfikenhet på kranen som genom ett långt rör gick ner i brunnen och plötsligt lossnade röret nere i sitt fäste. Nervöst försökte jag styra in det igen medan vattnet började forsa över. Inte! Jag kikade ner i brunnsmörkret men det var omöjligt att se något. Och vattnet flödade! Bygden skulle torrläggas, Hånsjön svämma över, en naturkatastrof var på gång! Fru Sunnhölm kom utstörtande och beordrade mig att hämta hjälp i affären och där fick jag fart på byggmästare Möllberg som vilade med fötterna på Hedkvists skrivbord. Efter två minuter hade denna räddande ängel brutit upp två plank på källtaket och passat in röret på fästet och stängt vattnet. Katastrofen var avvärjd och Möllberg, vilken stod för snickerierna vid Rottneros, återgick till sin middagssavkoppling.

-Det här håller vi hemligt, tröstade fru Sunnhölm när hon såg min bekymrade min. Det gick nu inte. Sundholms kommentar när cykelhjulen sjönk ner till fälgarna i det vattensjuka gruset speglade något av den torra humor han besatt: - Du har vattnat märker jag!

Även om religionens utantilläxor var en

plåga tror jag ändå att det gav en bra moralisk fostran. De tio budorden satt djupt i ryggmärgen och ställde anständighetskrav som vi försökte följa även i vuxenlivet.

Mobbingen och utanförskapet, fanns det? Visst var vi svåra ibland mot dem som var avvikande även om lärarna talade oss tillrätta. Judarna var slipade skojare som lurade folk, enligt de vuxna. Man skällde om tjuvaktiga zigenare och knivskärande tattare och vi ungar fick en snedvriden människosyn som var svår att bli av med.

Sexualundervisningen var knapphändig och vi styrdes av omgivningens höga moralkrav. Om vi hade pratat om "min kille" eller "min tjej" som det görs i dag i högstadiet, hade skandalen varit ett faktum. På sexualrådgivning var inte att tänka. Att vi

drog någon flicka i hårflåtan och blev sparkad på smalbenen var de enda närmanden som var legitimerade.

Skollärarna tycks ha väldigt hög medelålder. Sundholm fyllde 90 år i somras och är aktivare än någon av de forna eleverna. Var det samvaron med oss ungar och våra sättyg som stimulerade och höll sinnet ungt? Vad vet jag.

Som avslutning har Sundholm berättat följande från skollivet:

Gammelfarfar frågade barnbarnet, som börjat första klass vad hon tyckte om skolan.

- Åh, dä är så roligt, ja görroligt är dä,sa hon, sprudlande av entusiasm.

- Dä tar de snart ur dej! konstaterade gammelfarfar korthugget.

Detta foto av personalen å Rubens Nilssons Färghandel i Sunne är taget i mitten av 1950-talet och visar från vänster Evert Nilsson - nuvarande ägaren till Broby Färghall -, Gerd Persson-Henriksson, Barbro Dahlström-Persson, Bosse Ekberg och bakom dessa Eric Ekberg och Kjell Hjalmarsson - son till Arne Hjalmarsson, Häljeby.

Röjningsröseområden i Fryksdalen - lämningar av förhistoriskt jordbruk?

Eva Myrdal-Runebjer

I Fryksdalen, på östra sidan Fryken finns många gravrösen som vi daterat till bronsålder eller äldsta järnålder (dvs från 1800 f.Kr. till de sista århundradena f. Kr.) genom jämförelse med liknande gravar som blivit arkeologiskt undersökta. Däremot vet vi ingenting om var den tidens "fryksdalingar" bodde, eller hur de försörjde sig. Vi har inte funnit några boplatser som kan dateras till den här tiden.

Under de sista tio åren har en annan typ av forn lämningar uppmärksammats i Syd- och Mellansverige: röjningsröseområden i områden som är skogsmark idag. Under medeltiden fram till modern tid har de här områdena ibland utnyttjats för bete eller slåtter men inte för odling. I dessa områden ligger den gamla odlingsmarken ganska ostörd och det finns möjligheter att undersöka lämningarna arkeologiskt för naturvetenskaplig datering och för studier av den tidigare växtligheten på platsen. Röjningsröseområden har undersökts i Småland och Västergötland och har då daterats från brons/järnålder till medeltid (1800 år f. Kr. till 1500-talet e. Kr.). Röjningsröseområden skiljer sig från lämningar av mer modernt jordbruk genom att det inte finns några tydliga åkerformer. Ofta finner vi också lämningar av samtida bosättningar i och under den gamla odlingsmarken när vi gräver. Det ser ut som om befolkningen flyttade sina hus med jämna mellanrum inom det stenröjda området. De stenröjda områdena allteftersom och brukade små åkrar som lämnades i träda under långa perioder. Under trädesperioderna betade boskapen det stenröjda området.

Under Riksantikvarieämbetets revideringsinventering för den nya ekonomiska kartan registrerades drygt 30 röjningsröseområden också i Värmlands län. De är dock mindre till ytan än de småländska, som kan vara upp till 60 ha stora. I Fryksdalsområdet registrerades totalt fem stycken röjningsområden i Östra Ämterviks och Sunne sn. I kanten av tre av dessa registrerades stensättningar. Detta är en typ av gravar som dateras till yngre bronsålder/äldre järnålder, dvs det sista årtusendet före Kristi födelse.

Utifrån det vi nu känner till var Frykens östra

och i någon mån sydvästra strand nyttjad/bebodd under äldre bronsålder (ensamliggande rösen i krönläge), yngre bronsålder / äldre järnålder (gravgrupper och enstaka ensamliggande mindre rösen/stensättningar i den branta strandslutningen och rösen/stensättningar i anslutning till röjningsröseområden, fornborgar), yngre järnålder (höggravfält) och medeltid (kyrkor, gravplatser och gårdar). Däremot vet vi inte när röjningsröseområdena togs upp och brukades.

För att skaffa fram mer kunskap om vardagslivet för brons- och järnålderns "Sunnebor" drog en skara studenter från arkeologiutbildningen på Högskolan i Karlstad ut i fält under hösten. De som ledde arbetet var undertecknad och kulturgeografen Stefan Nilsson. Vi arbetar i projektet "Röjningsröseområden i Fryksdalen : datering och resursutnyttjande" tillsammans med Göteborgs universitet.

Arkeologistuderande från högskolan undersöker ett röjningsröse i Östra Ingersby.

Vi arbetade i ett röjningsröseområde i Östra Ingersby i Sunne socken. Området är knappt 1 ha stort och ligger i ställvis kraftigt sluttande.

igenväxande hagmark. Inom området ligger en ensamliggande stensättning och under arbetet 1997 dokumenterade vi 23 röjningsrösen, 6 åkerhak och 6 terrasskanter. Området är opåverkat av senare tiders mekaniserade skogsbruk och jordbruk och vi ser inga andra moderna markskador.

Under perioden augusti till november karterade vi området och gjorde en arkeologisk delundersökning av 4 röjningsrösen med anslutande terrasskanter. Stefan studerade också det äldre kartmaterialet över Östra Ingersby dvs den geometriska jordeboken från 1642, storskifteskarta från 1785 och den ekonomiska kartan från 1885.

Vi grävde schakt över röjningsrösen för att få fram daterbart material från ursprunglig markyta och i rösefyllningen för att få veta den äldsta möjliga dateringen för när röset lades upp, för att ta jordprover för analyser av spår av vegetationen från samma lager och för att dokumentera röjningsrösets konstruktion så att vi skall kunna spåra ev. tidskiktning i uppbygget av röset.

De inledande studierna talar för att det inte skett någon odling inom området i historisk tid. Röjningsrösenas och de stenröjda ytornas placering i förhållande till graven talar för att de brukas under en period då graven fortfarande respekteras: ingen bortodling av graven har skett, inga röjningsrösen ligger i direkt anslutning till den och ingen röjningssten är synlig på graven. Röjningsrösenas placering i förhållande till varandra (tätt och utan tydligt mönster av mellanliggande större symmetriska stenröjda åkerytor) talar för en lägre jordbruksteknisk nivå (hackbruk/årderbruk). I områdets norra del där det gränsar till åkermark som brukades under 1800-talet och framåt ser röjningsstenen ut på ett annat sätt (stora stenar som "tippats" i kanten av det stenröjda området).

I den norra delen av området, under odlingsmarken, fann vi också nergrävningar som är fyllda av sotig och kolbemängd jord och eldpåverkad sten. Detta kan vara spår av eldstäder. Vi väntar nu på dateringar och resultatet av pollenanalyserna och hoppas kunna återkomma nästa år med litet mer information om när området var i bruk och hur det brukades.

Hos Pia och Per-Rune Eriksson i Bräcka fälldes detta jätteträd i september 1986. Diametern på stubben var två meter och utbytet blev 40 kubikmeter kapad och kliven ved, förutom två stora huggkubbar.

Pia har tagit fotot där vi ser hennes svärföräldrar Karin och Thure Eriksson uppe på trädstammen tillsammans med barnen Sara, Gustav Dahlström (barnens kusin), Anna-Karin och Olle. På marken står Pias make Per-Rune.

Trivselkväll i Torsberg

*Klåcka va tjug över sex när tellefonen skrällde
va va dä nu som gällde*

*Jo Anders i Täppa kvitter i anner än
han unner ô m ja hönôm känd igen
jo da, sa ja, ja vet att håkken du är
ôm int an skull ja få kännen bätter här*

*Han unner ô m ja kun läs en dikt eller två
ja tal ô m fôrn att ja har litta erfarenhet uttå
å läs högt för fôlk å så
ja blir nervös när mang hörer på*

*Ja skull ta göbhen mä mej å gör en tur
kanske att nôn speler en bet i dur
nävgröt har han lôv ja skull få
även ô m vi va fler än två*

*Nu kommer ja i høg när ja här i skolan geck
å fru Ranunger sågg te att vi läxer feck
Här spol vi is å åkt skridskor iblann
fotbôll å brännbôll spelt vi å minsann*

*Bror på Hôrn had hann ô m snöploginga
två affärer va dä, där dä geck å gör handlinga
Alice å Ragnar körd skolbilen de
men varst va dä när vi nödi ble*

*Da feck vi fråg fröken ô m vi feck gå ut
ho unner “ kunn du int ha hönndä förut “
dä va bätter fre ô m en på timmen geck
annars kanske pôjkan gjord nôit busstreck*

*Ja nu ä dä mang år sen ja på skolbänken satt
ja kommer i høg, men har svårt å fatt
att tia går - ja ho rinner i väg
men dä va rolit å kom hit - dä vill ja säg*

28 - 10 - 97

Pia i Bräcka

Upptecknade minnen om "Halland"

av Göran Bengtsson

Handelsbod stod det med stora bokstäver på två gamla skyltar.

De hängde lite vint och skackt på det gamla ruckliga huset.

Vi, det vill säga jag själv och Bertil Sjögren, passerade där på väg hem från Östanby skola. Det var onsdag, så sista timmen var ledig. Varför stanna kvar på skolan när man kunde gå hem? Tidsmässigt kom det på ett ut, men att gå var ju mer intressant.

Naturligtvis gick vi den gamla landsvägen, "Skatbroa" fanns ju kvar över Emtan på den tiden. När vi passerat Ås brunn, såg jag för första gången stugan på torpet Sannhåla. "Vad är detta?" sa jag. "Det står ju handelsbod". "Jo här bodde Halland-göbben", sa Bertil. Jaså det var här det, ja honom hade vi ju båda hört talas om.

Vem var nu detta bygdeoriginal? Med hjälp av kyrkböcker och minnesgoda personer, kan vi få reda på följande:

Tyko Sigismund Österberg var född den 6 maj 1878 i Fors församling i Bohuslän.

Från Ljungby församling i Halland kom han till Sundsbergs gård i Sunne, den 7 november 1930. Hela sin tid i Sunne står han antecknad som vedhuggare.

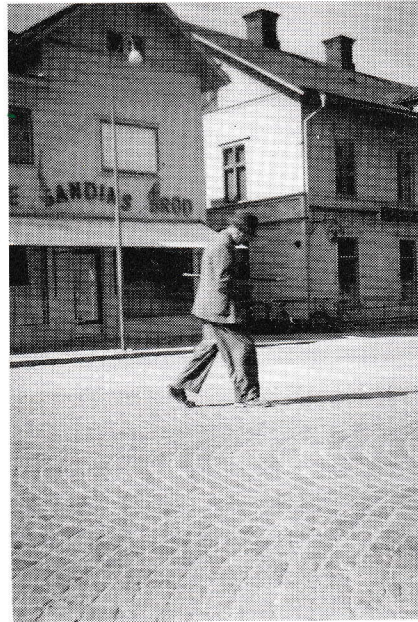
Han flyttar från Sundsberg till Rottneros 1931, men senare samma år flyttar han till Öjervik.

År 1940 flyttar han från Öjervik till Ed, den 10 november 1942 flyttar han därifrån till Klockaregården.

Nästa år, närmare bestämt den 10 december 1943, så flyttar han till Norra Åmberg ¹² (f.d. ¹⁷).

Tyko Österberg högg ved åt folk, han samlade tomglas, som han sålde. Han var på soptippar och tog vad han kunde få nytta av, d.v.s. nästan allt. Han var otroligt snål, ingenting fick förfaras. Cigarettfimpar som hade några bloss kvar, togs upp från gatan, för att senare kunna brukas.

År 1947 hade han pengar nog för att kunna köpa torpet "Sannhåla" i Östra

Halland på promenad i Sunne

Emtervik. Han flyttade dit den 12 december samma år. En nyinflyttad person väcker ju alltid nyfikenhet och intresse hos grannarna.

"Halland" var ju inte helt okänd, de flesta hade sett honom på gatorna i Sunne. De flesta visste vem Halland var, Tyko Österberg var dock betydligt mer okänd, ända tills de fick se att det var han som var "Halland".

Han var inte den som stack under stolen med vad han upplevt. Det beredde honom stort nöje att berätta om att bonden fick 6 år, han själv fick bara 3 år.

Upprinnelsen till denna, troligen helt sanna berättelse var detta:

En bonde nere i Halland hade Tyko Österberg anställd som dräng på gården. Bonden hade ekonomiska bekymmer, så han bad drängen elda upp ett gammalt uthus som var ganska högt försäkrat.

För besväret skulle han få 500 kr av bonden, som emellertid vägrade att betala något. Bonden hade dock underskattat sin dräng, eller om det var tvärtom, en fråga om överskattning från bondens sida. Österberg gick till polisen och anmälde bonden för avtalsbrott. Vid närmare förhör berättade

han givetvis hela uppgörelsen med mordbrand och alltsammans. "Bonden fick sex år, men jag fick bara tre." sa Halland och gapskrattade.

Emanuel i Nästa höll med Halland om att det var alldeles rätt. "Hade han grundlurat dej så ordentligt, så skulle han givetvis ha tre år extra fängelse för det" sa Emanuel, när Halland var där och hjälpte till med trösken.

Hildur Nilsson i affären vid gamla Åskorsvägen, lyckades övertyga Halland om att han skulle köpa en penninglott. Otroligt nog gav den vinst, hela 5000 kronor. Nu vädrade Halland stora pengar, så han köpte lotter för större delen av vinsten. Den här gången gick det inget vidare, det blev knappt 1000 kronor i vinst. Halland var ursinnig, hoppade, skrek och hotade, uppträdet i affären var både sorgligt, skrattretande och skrämmande.

Affären hade nyligen övertagits av Konsum, så Halland fick de gamla handelsbodskyltarna som lite plåster på såren. De använde han, som framgång av inledningen till denna artikel, till att dekorera bostaden med.

Rädslan för mordbrand eller annan hämd fanns dock kvar hos affärsinnehavaren för lång tid framåt.

Skyltarna från handelsboden inspirerade troligen till nya idéer. En väldig massa fruktträd inköptes nere i Trångstad och planterades kring huset så det blev tätt som en slyskog. Rabarber och jordgubbar odlades och såldes. Enligt uppgift så vattnade han varje morgon grönsakerna med innehållet i nattkärlet. Var jordgubbarna mogna användes samma käril för inplockning av dem.

Han sålde även andra varor än grönsaker till folk, men ibland hände det att han kom tillbaka och skylldes på att han inte fick betalt. En del betalade ännu en gång av rädsla för mordbrand eller annan hämd av något slag.

I bland kunde han dyka upp hos någon av grannarna och vara ursinnig. De hade något som de stulit från honom och nu skulle han ha det tillbaka. Ofta var det dyngrep, spadar, hackor och liknande verk-

tyg. En del grannar skrattade och lät honom få vad han behövde, andra gånger kunde uppträdet sluta med slagsmål.

Det fanns även folk som lurade i honom en massa saker, så det vände till sej på många olika sätt. Grön färg skulle vara bra för hälsan, sa någon.

Halland åkte till Rubens Färg och köpte en stor burk med illgrön färg. Han var så i farten med att komma igång, så han hade bätterskostymen kvar på sej.

Burken stod nästan mitt på golvet i köket, han stoppade ner hela den stora penseln i färgen och gick bort till väggen som skulle målas. Det blev givetvis färg på väggen, men nästan lika mycket på golvet, även kostymen blev nedsmetad. En av grannarna kom in och jämrade sej över förödelsen.

"Grön färg är bra för hälsan, vad som är bra för hälsan är säkert bra för kläderna också" sa Halland och gapskrattade.

Han gjorde ganska ofta resor med bussen till Sunne, naturligtvis såg han till att resan gick med vinst.

Var olika affärer hade sina tillfälliga sophögar visste han sedan gammalt.

En dag gick det bättre än väntat, fru Kahn hade slängt bort en del gammalt som ingen ville köpa. Det var visserligen damkläder, men det brydde inte Halland sej det minsta om. Han hade gått i manskläder i hela sitt liv förut, nu var det dags att prova något nytt. Det hördes belåtna gapskratt från stugan i Sannhålan hela kvällen. Det var Halland som provade de gamla damkläderna framför spegeln. Han undrade vilken kombination som skulle passa bäst nästa dag. Då var det nämligen söndag och han skulle gå till Mårbacka och se på turister. Det kunde dyka upp många skönheter där att vila ögonen på en stund, Halland var inte blind när det gällde kvinnlig fägring. Dock finns det inga uppgifter om att han haft något stadigt förhållande med något kvinnfolk.

Efter en stund var han klar med en lämplig klädkombination. Han måste ju göra det bästa av situationen, för att kunna göra så gott intryck som möjligt.

Ingen person minns att någon turist kört i diket den dagen längs Mårbackavägen, för den syn de såg var minst sagt originell. Halland kom gående vägen fram klädd i storstövlar, dambaddräkt, hatt med flor och en damväska i handen.

Den här utstyrseln tilltalade honom tydligen. En dag gick han nere i Åsbäcken iklädd samma mundering. Troligen letade han efter kläder som någon kunde ha glömt kvar från någon tvätt.

Konsum i Ås hade fått ny föreståndare några dagar förut. Familjen Börjars hade efterträtt av familjen Lindgren.

Fru Lindgren tittade ut genom fönstret och skrek i högan sky. Åsynen av Halland nere i bäcken fick henne att tro att någon galning sluppit lös.

Var någonstans vet vi inte, men Halland fick tag i en gammal rostig tvättgryta. En sådan där med kopparinsats, eldstad under och ett rökrör av plåt. Till att börja med hade han den stående på trekvart i snebacken utanför stugan. Troligen var det närheten till Ås brunn, som inspirerade honom till en ny allmän badinrättning i Ö:a Emtervik. Planerna utvecklades efter hand och snart insåg Halland att den gamla tvättgrytan måste byggas in i ett ordentligt badhus. Plankor till regelverk och takstolar samlades efter hand in, som vanligt efter minsta möjliga utgifts metod. Som de flesta förstår så var lagret av virke ofta större, än det varit kvällen innan, då morgonen började gry.

Även bräder till brädfodring samlades in, till stor del enligt ovan nämnda metod. Tursamt nog fanns det ett ganska bristfälligt golv uppe på stugans vind, nu kom även det till användning.

“Det är mindre risk för flisor i knäna om jag kryper omkring i sågspån däruppe” var Hallands kommentar, följt av ett gapskratt. Folk som gick förbi kunde höra hans tankar uttalas högt och ljudligt.

Han talade inte Värmländska, han var som de säger här på trakten: ”fintalig av sej”

Nu åter till det stolta badstugebygget. Om jag själv inte minns fel, så såg jag ett ruckligt skjul i närheten av den gamla Rud-

dammen, som låg öster om huset. Dammen är numera utfylld, en väg går fram där. Om dammhålan skulle utnyttjas till gyttjebad vid Hallands badanläggning vet vi inte. Vattnet var väl inte direkt inspirerande att bada i, men som framgår av namnet så fanns det rudor i dammen.

Halland var duktig på att arbeta, snart var badhuset färdigbyggt och tvättgrytan på plats därinne. Det enda som var någorlunda vettigt, var att rökröret, som gick ut genom väggen, faktiskt hade en skyddsplåt mot trävirket. I övrigt var det mest “typiskt Halland”. Snett och vint, olika tjocklek på bräderna och en takbeläggning som bestod av vad han funnit här och där. Det värsta av allt var att alla spikar, som var omåttligt långa, inte var krökta på insidan av väggarna. Folk som påpekade detta fick till svar att spikarna var bra att hänga kläderna på. Onödigt slöseri att köpa klädhängare när de redan fanns på plats.

Halland hade givetvis inte byggt upp badhuset bara för att använda själv, nu väntade han på inkomster, 2 kr och 50 öre per person var priset. Dessutom räknade han med att få kvinnfolkbesök. Han gjorde även uttalanden som tydde på att han eventuellt, inom en framtid, även skulle öppna en mindre bordellverksamhet.

Affärerna gick naturligtvis uruselt, både med badgäster och eventuell filial till Malmskillnadsgatan. Det kom givetvis inga kunder av något slag. “Affärerna går dåligt, det blir inga inkomster, jag måste höja priset till 5 kronor” sa Halland.

Det var som nämnts förut ofta bråk med grannarna. Han blev “bestulen” rätt som det var, då åkte han upp till länsmannen i Sonne och anmälde. Han var välkänd där sedan många år, så de tog naturligtvis inte upp fallet. Inte ens bråket i Jordbruksmyra kom upp i rätten, folket där blev ofta utsatta för trakasserier, liksom närmaste grannarna “Vid Dahlin”.

Såg folk honom i tid, så hände det att de låste dörren, så han aldrig kom in.

Ett besök av honom var inget större nöje, han var dyngig för det mesta och kunde vräka ur sej vilka grovheter som helst, utan

minsta hänsyn till sällskapet.

Ändock var han ganska ofta anlita som dräng för kortare perioder hos folk, han var inte rädd för tungt arbete.

Än i dag kan vi se spår efter hans arbete, i skogen mellan Åsbäcken och gamla landsvägen finns gropar. De är grävda av Halland, härifrån bar han jord till sin egen tomt.

En dag fick Halland se en låda som låg mitt i vägen, en bit öster om Solbacka. Han släpade hem den och öppnade det igen-spikade locket.

Troligen var det någon skämtare som med avsikt placerat den där som lockbete. Lådan innehöll nämligen bara gödsel från ett utedass. Även detta innehåll var till nytta för Halland. "Det växer bra av folk-dynga" var hans belåtna kommentar, följt av det vanliga gapskrattet.

Det var nog tur för Ö:a Emterviks anseende att den nya landsvägen blev byggd på 1930-talet. Förut gick ju stora vägen förbi stugan där Halland bodde.

Vad skulle folk utifrån, som passerat, trott och tänkt om innevånarna här?

För det mesta gick Halland omkring halvnaken eller i något från fru Kahns skräphög, när han arbetade med den egna tomt.

En gång fick han tag i en gammal fågelbur på en skräphög nånstans uppe i Sonne. Den skulle givetvis användas, men det enda han kom på att bruka den till, var att ha fåglar i den. Ett par fåglar inköptes, men efter ett tag kom de ut ur buren och rymde sin kos.

Allt borttappat skulle till varje pris tas till rätta igen, även bortflugna burfåglar. En hjälpsam granne tipsade Halland om att de flesta burfåglar som rymde, brukade flyga till Torsby.

Redan nästa dag stod han och väntade på bussen nere vid stora landsvägen. Han skulle ta bussen till Sonne och sedan åka vidare med rälsbuss till Torsby.

Den tomma fågelburen hade han givetvis med sej på resan. Naturligtvis var det en resa helt i onödan, några förrymda fåglar fick han ju inte tag på, ingen i Torsby hade sett till dem.

Redan från början på resan gick det snett för Halland. När han skulle stiga på bussen, så tappade han en 25-öring.

Den måste hittas, letandet fick ta hur lång tid som helst. Busschaffören, det var Johannes Högqvist, öppnade dörren för att hjälpa honom att komma åt den borttappade förmögenheten. Det gick inte alls bra, Halland fastnade med ena armen bakom dörren. Johannes stängde nu dörren, för att hjälpa loss honom, då fick han foten emellan, så det blev bara värre.

För att få komma iväg med bussen, så gav Johannes honom en 25-öring. Halland tackade och tog emot, men sin egen 25-öring skulle han också ha, så letandet fortsatte. Till sist var det någon "hygglig" person som fann 25-öringen under bussen.

En sak som Halland retade upp sej mer och mer på var elräkningarna. En dag beslöt han sej för att bokstavligen talat ta strömmen i egna händer. Han rätade upp en stege mot husväggen, tog en gammal plåtsax i näven och klättrade upp. Nu skulle hämden på elektricitetsföreningen fullbordas. "Man ska väl inte betala för något som inte syns, förresten har jag aldrig bett om att få ha ström hit".

Det misslynta muttrandet avslutades med ett skrik som hördes lång väg.

Han hade tagit tag i ena tråden med handen och klämt till med plåtsaxen över nästa tråd. Som tur var gick tråden av så strömkretsen bröts, men Halland damp förstås i backen. Fallet var dessbättre inte så högt, en tillskyndande granne fick se Halland sittande på marken. Den dyngiga mössan, med de ständigt nedfällna öronlapparna låg bredvid honom. På frågan hur det stod till fick grannen inget svar. Det var bara en massa utgjutningar i grova ordalag över elföreningen och deras folk. De skulle minsann stämmas för både personlig misshandel och ekonomiskt bedrägeri.

En dag på höstkanten, år 1958, fick en bilist från trakten se Halland liggande i ett dike ungefär mitt i Åsbacken. De gick ur bilen och fick upp honom ur diket, men han orkade knappt stå på benen, blöt och eländig var han också. Han blev körd till

Sjukstugan i Sunne, där de konstaterade att han var ordentligt undernär. Tydligen hade han blivit så snål med åren att han inte hade råd att äta. Halland kom tillbaka hem en kort tid, men efter julen 1958, närmare bestämt den 28 december, fraktades han mot sin vilja till vårdhemmet i Gunnerud.

När våren kom, så rymde han därifrån. Det var ju inte svårt att förstå att han dragit iväg hem till Sannhøla. Personalen på hemmet lyckades till sist övertyga honom om, att han hade det mycket bättre hos dem. Vantrivdes kanske han inte gjorde, men det gick nedåt med honom för varje dag. den 9 september 1959 avled Halland lungt och stilla, i en ålder av drygt 81 år.

Så vitt vi vet, så hade inte Tyko Österberg några levande släktingar i Sverige. I U.S.A. hade han dock en bror, men om han levde i slutet av 50- talet vet vi inte. Några andra släktingar känner vi inte till.

Tyko Österbergs sista vilorum på Östra Emterviks kyrkogård, har beteckningen J 8 nr. 27 i vårt gravregister.

Ingen sten finns på graven, men långt efter det att gräsmattan dolt grävningen där, så stod Hallands käpp kvar i vägkanten.

Han hade nämligen hittat en torkad gren i skogen, vars längd och form passade honom som spatserkäpp på äldre dar. När grannarna drog upp honom ur diket, då han som ovan skrivits blev liggande där, blev spatserkäppen kvar på platsen. Den stod lutad mot bergsskärningen vid sidan av vägen i många år.

Stugan där Halland hade bott såldes på auktion efter hans död.

Det var grannen på Västra Ängbråten, Åke Sundqvist som ropade in den.

Efter en tid var alla spår efter bygdeoriginalet Halland undanskaffade.

Bostaden blev renoverad och tillbyggd, dammen där rudorna fanns blev igenfylld och resterna av badhuset revs bort.

Torpet Sannhøla ägs idag av Åke Sundqvists dotter Barbro. Hon och hennes familj har det till sommarbostad.

Det enda som vi ännu kan se, som ett minne av Hallands framfart, är groparna vid hans jordtag i skogen.

De finns där som spår efter ett bygdeoriginal, som synes så lever även hans minne kvar hos minnesgoda orsbor.

Det är tack vare alla dem som den här artikeln blivit till. Ibland har uppgifterna skiftat något, men oftast är de flesta berättelser likstämmiga.

Så är det bara att rikta ett postumt tack till vedhuggaren, torparen och personligheten Tyko Sigismund Österberg.

Ännu en i den långa raden av alla dem som hjälper till att berika våra liv, med sitt för länge sedan avslutade, färgstarka leverne.

Dä ä int fòlk

*Sitter i väven å domper å slør
ä gla för vart enda inslag ja gör
dä blir den e'n centimetern ätter den anner
bar int ja mä trampan stanner*

*Ä i källern i min egen värld
lägger in i panna, dä ä ju vår eldhärd
sen går ja öpp te göbben min ett tag
tetter på teven va som ha hänt idag*

*Da minsann får ja se verkligheta i vitögat
höss de ut i vala bär sej at
där tar de dö på fòlk som när en an slør flöger
bomber å härjer både i städer å i stöger*

*Algeriet tror ja dä landet hette
ja tror bestämt de har tappat vette
när de kan steck ner fòlk både stor å små
när de anhøri står å tetter på
dä ä int fòlk å dä ä int fä
men uttäck ä jämt va de ä*

*Ja mår ill när ja tåkk får se
ja tøl int engang när de mot djur ä le
ut i vala ä männischa int värd ett dugg
de mått väl tett på varann unner lugg*

*Men va dä int nð som Jesus sa
att de som hønðm förådd aldrig skull få et bra*

24 - 10 - 97

Pia i Bräcka

ALLA TIDER I SUNNE KYRKA

Kyrkan hjälper oss att klara "livets match".
Kyrkan välkomnar just dig att vara med i
gudstjänster och församlingsverksamhet.

Högmässa alla söndagar och helgdagar kl. 11.00.
Onsdagsmässa i jämna veckor kl 18.30.
Musik, körer och studiegrupper för alla.
Livets högtider; dop, konfirmation, vigsel, begravning.
Förskola och andra grupper för barn och ungdom.
Besökstjänst, personliga samtal och rådgivning
- präster och diakoner står till tjänst.

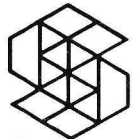
Kontakta oss personligen
eller på tel 0565-10248 så får du veta mer!

VI KAN DET VI SÄLJER!

I vår butik finner du allt
som bör finnas i en
välsorterad färghandel
Färg - Vägg - Golv - Kakel - Städ
Markiser - Hobbyart
Uthyrning av slipmaskiner
högtryck, kakelverktyg, mattvätt
städmaskiner m.m.

Prövsbutik Välkommen in!

**BROBY
FÄRGHALL**

Bryggargatan 3 • 0565 - 107 20

Spektrum

Hur Placerar Du Dina Pengar?

*Komplettera Ditt
bankkonto med*

Fondsparande i Handelsbanken

Vi har fonder som placerar i

- Svenska aktier
- Utländska aktier
- Svenska räntemarknaden
- Utländska räntemarknaden

FRÅGA OSS OM RÅD!

Handelsbanken

Vi förädlar "Värmlandsgranen"
till krävande kunder runt om i
världen.

Leverera granmassaveden till
Din lokala industri.

Kontakta Kent Forsberg
0565-17636 eller
010-6931055

Rottneros Rockhammar AB

ETT FÖRETAG I ROTTNEROS KONCERNEN

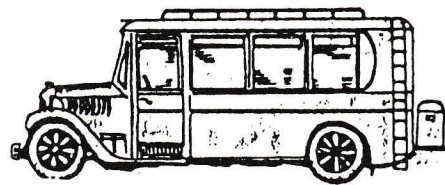
· Järnbolaget ·

TORSBY

0560-120 40

SUNNE

0565-135 20

JÖNSSONS BUSS

- ett 70-årigt familjeföretag

**Bussbeställningstrafik för
sällskapsresor upp till 63 personer.**

Busslinjetrafik

Tel. 0565 - 921 22
0565 - 921 65

Välkommen till

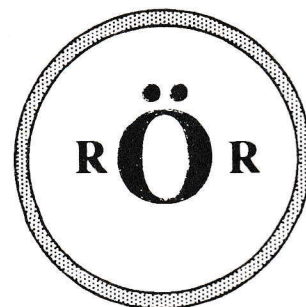

Mat - Xtra

Tel. 0565 - 102 95

C

arlssons

Mellby 26
686 91 Sunne

tel 0565-311 19
010- 2813959

Allemansspar upphör 1998-06-30.

Flytta redan nu dina pengar till
Fryksdalens Sparbanks flerårskonto!

"FRYKENSPAR"

ränta f.n 4,30 - 5,40 %

Fryksdalens Sparbank

Sunne, Gräsmark, Lysvik, Västra Ämtervik

Välkommen
till oss!

EL-shopen

Din el-butik i Sunne
Kvarngatan 18 - 0565-139 22

ÅKES
EL & BYGG A·B
Kvarngatan 20 Tel. 0565-135 60 SUNNE
EL och VVS INSTALLATIONER

Vi för
även

- Byggnadsmiden
- Verktyg & Elverktyg
- El- & VVS-materiel
- Kök & Badrum
- Nyckeltillverkning

Gör ett besök
hos oss.
Det lönar sig!!!

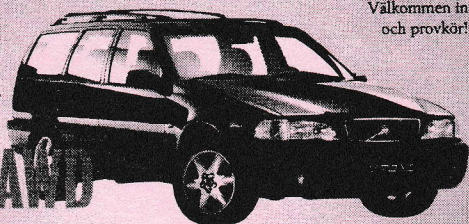
Hushållsmaskiner från:

HUSQVARNA - CYLINDA
ELEKTROHELIOS - MIELE
WHIRLPOOL - BOSCH

VALKOMMEN TILL VARMLANDS STÖRSTA BILHANDLARE

- Optimal dragkraft och körglädje. Den ger dig fler vägar
att färdas på, en större värld att utforska.

VOLVO XC

Välkommen in
och provkör!

Helmia Bil

SUNNE
0565-171 00

RENAULT

Aktiverad återföreläggelse

VOLVO

FILIPSTAD
0590-165 00

KARLSTAD
054-17 07 00

ARVIKA
0570-474 00

TORSBY
0560-138 50

HAGFORS
0563-373 03-373 04

ÄRJÄNG
0573-125 30

DIN VOLVO OCH RENAULTHANDLARE

expert

Vi är vad vi heter.

Kvarngatan 27, Sunne
Tel. 0565-129 23

Den åttonde

SUNNE-BYGDA

Årsskrift för Sunne Hembygdsförening

1998

Nära ett 1000-tal kontaktkopior är gjorda på glasplåtsamlingen som Foto-Karlsson skänkt Hembygdsföreningen i Sunne. Fotot visar arbetet med identifieringen under ledning av fotograf Leif Nilsson och ordföranden Hugo Jansson.